

Drept funiciar

УДК 349.42

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Ганна КОРНІЄНКО

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена визначенню правових аспектів органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. Предмет дослідження становлять правовідносини, що виникають у процесі здійснення органічного виробництва та мають такі особливості: вони виникають щодо спеціального об'єкта – органічної продукції, органічного виробництва; мають зв'язок з екологічною безпекою; спрямовуються на отримання безпечного, натурального, екологічного продукту; охоплюють економічні та соціальні чинники виробництва. Встановлено, що правове регулювання відносин з органічного виробництва сільськогосподарської перебуває у стані природного формування. Воно розвивається як з урахуванням внутрішніх потреб, так і з вимогами, що ставляться країнами ЄС до імпорту органічної продукції з України.

Ключові слова: органічне виробництво, сільськогосподарська продукція, аграрне, екологія, агробізнес.

LEGAL ASPECTS OF ORGANIC PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS IN UKRAINE

Ganna KORNIENKO

Candidate of Law Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Land and Agrarian Law
of Yaroslav Mudryi National Law University

The article is devoted to the definition of legal aspects of organic production of agricultural products in Ukraine. The subject of research is the legal relations that arise in the process of organic production and have the following features: they arise in relation to a special object – organic products, organic production; they have relation to the environmental safety; they are aimed at obtaining a safe, natural, ecological product; they include economic and social factors of the production. It is established that the legal regulation of relations on organic agricultural production is in the state of natural formation. It is developed taking into account both the domestic needs and the requirements of the EU countries for the imported organic products from Ukraine.

Keywords: organic production, agricultural products, agricultural, ecology, agrobusiness.

ASPECTE JURIDICE ALE PRODUCȚIEI ORGANICE A PRODUSELOR AGRICOLE ÎN UCRAINA

Articolul este dedicat definirii aspectelor legale ale producției ecologice de produse agricole din Ucraina. Obiectul studiului este producția ecologică, în a cărei punere în aplicare există relații juridice, care au următoarele caracteristici: apar în legătură cu un obiect special - produse ecologice, producție ecologică; să aibă o legătură cu siguranța mediului; vizează obținerea unui produs sigur, natural, ecologic; acoperă factorii economici și sociali de producție. S-a stabilit că reglementarea legală a relațiilor privind producția agricolă ecologică se află într-o stare de formare naturală și se ține cont de nevoile interne și cerințele legate de importul de produse ecologice din Ucraina în țările UE.

Cuvinte-cheie: producție ecologică, produse agricole, agricol, ecologie, agro-industrie.

Постановка проблеми. Органічне виробництво стає одним із перспективних напрямів розвитку національного агробізнесу, що зумовлено зростанням популярності Українціпродуктів, отри-

маних на основі органічного виробництва, якіє за-требувані також споживачами країн ЄС. Україна прагне приєднатися до європейської спільноти, зокрема й у сфері агробізнесу. З огляду на це може-

мо констатувати постійне розширення виробників органічної продукції (операторів), утворення спеціалізованих громадських організацій щодо здійснення підтримки цього виробництва. Так, 2018 року загальна площа сільськогосподарських земель зі статусом органічних та перехідного періоду складала близько 309,1 тис. га (0,7% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України) [1, с. 9]. Поряд із цим у 2020 році Громадська спілка виробників органічних сертифікованих продуктів «Органічна Україна» за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» у партнерстві з Державною установою «Офіс з просування експорту України» створила перший в Україні органічний експортний альянс для спільного пошуку нового ринку продажів зернової продукції з доданою вартістю – Organic Ukraine Business Hub CEREALS[2]. Наведене ще раз підкреслює активний розвиток відносин у сфері виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Це вимагає ретельного вивчення юридичною наукою всіх аспектів правовідносин, що виникають з приводу такого виробництва, та створення досконалої системи їх правового регулювання.

Актуальність теми дослідження не викликає, та й не може викликати сумнівів, оскільки існує запит суспільства щодо комплексу питань у сфері правового забезпечення органічного виробництва сільськогосподарської продукції, що потребують свого вирішення. До того ж у науці аграрного права залишається невизначеним важливий теоретичний аспект: не існує чіткого концептуального підходу щодо органічного виробництва, не є сталою категорією і поняття “правовідносини органічного виробництва”, які продовжують активно поширюватися та трансформуватися. Отже, внаслідок цього правові аспекти органічного виробництва потребують подальшого наукового осмислення та аналізу.

Стан дослідження. До дослідження органічного виробництва в Україні звертаються як економісти, так і правознавці, які визначають категоріальний апарат органічного виробництва, особливості правового регулювання такого виробництва. Серед досліджень відмітимо роботи Т.В. Курман[3], Н.Я. Кутаренка[4], Я.О. Самсонової [5], В.Ю. Уркевича [6], Р.А. Циліорик [7]. Незважаючи на безумовно важливий внесок у розробку означеної теми, пришвидшений розвиток органічного виробництва та, як наслідок, його трансформації призвело до часткової втрати актуальності певних наукових праць та виникнення потреби подальшого розробки цієї проблематики з позицій нових тенденцій.

Мета та завдання дослідження. Визначити правові аспекти органічного виробництва сільсько-

господарської продукції в Україні. Для досягнення цієї мети необхідно розв’язати такі завдання: охарактеризувати правове регулювання органічного виробництва, визначити поняття “органічне виробництво”, встановити склад правовідносин, що виникають з приводу органічного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Первинно землеробство в Україні, як і в інших країнах світу, існувало саме як органічне [7, с. 7], оскільки в ті давні часи будь-яких технологій обробки землі, вирощування сільськогосподарської продукції не було. Із плином часу, завдяки індустріальній революції, розвиток технологій піднімається на якісно новий рівень виникає машинна обробка землі, починають використовуватися біотехнології у сільському господарстві. Поряд із розвитком індустріалізації аграрного сектору, на початку ХХ ст. у світі виникають нові погляди на органічне виробництво, які з часом отримують статус науково обґрунтованих. Так, з’являється біологічно орієнтована сільськогосподарська наука; відбуваються харчові реформи, спрямовані на задоволення інтересів споживачів у безпечній продукції; підвищується рівень обізнаності суспільства про сільськогосподарські культури, способи їх вирощування [8, с. 10]. У ХХІ ст. органічне виробництво отримало і систему окремого правового регулювання.

Докорінна зміна у поглядах на сільськогосподарське виробництво було пов’язано із реалізацією положень Codex Alimentarius («Кодекс Харчових продуктів») [9]. Його засади базуються на здобутках Австро-Угорської імперії, в якій між 1897 і 1911 роками було розроблено комплекс стандартів та описаних продуктів для широкого спектру продуктів харчування під назвою Codex Alimentarius Austriacus. У 1961 р. Конференція Продовольчої сільськогосподарської організації ООН (ФАО) за підтримки ВОЗ, Європейської економічної комісії (ЕЕК), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Ради Codex Alimentarius Europeus вивчає доцільність системного запровадження положень Codex Alimentarius та доходить висновку про створення міжнародної програми щодо харчових стандартів. Асамблея ВОЗ та ФАО у 1963 р. приймає рішення про створення Об’єднаної програми харчових стандартів та статут Комісії Codex Alimentarius [10].

Сьогодні цей Кодекс регулює правовідносини щодо стандартів, якості, безпеки, маркування харчових продуктів, харчових добавок, вміст гербіцидів у продуктах у світі та ін. ВТО підтримує норми Кодексу та застосовує його норми при виникненні спорів щодо міжнародної безпеки якості продуктів [11]. Такий підхід ВТО базується на нормах частини

1 пункту b) статті XX Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ 1947) [12]. З 1972 року функціонує Міжнародна Федерація органічного сільськогосподарського руху (IFOAM). У 1999–2001 роках Комісія Codex Alimentarius визначила, що органічне землеробство – це цілісна система управління сільськогосподарським виробництвом, яка сприяє зміцненню здоров'я агроєкосистем, включаючи біорізноманіття, біологічні цикли та біологічна активність ґрунту. Генеральна Асамблея IFOAM у 2005 році заявила про впровадження принципів органічного сільськогосподарського виробництва: здоров'я; екології; справедливості; догляду [8, с. 31].

На рівні Європейського Союзу постійно проводилась робота з правової регламентації органічного виробництва. Так, Постановою Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 р. стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів та скасування Постанови (ЄС) № 2092/91 було встановлено, що «органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження» [13]. Таке трактування дає підстави стверджувати, що органічне агровиробництво відіграє декілька ролей: економічну – забезпечує специфічний агропродовольчий ринок, якій відповідає зростаючим потребам споживачів в органічній продукції; екологічну – створює загальне благо, сприяючи захисту довкілля та зрівноваженого розвитку сільських територій [14, с. 20]; продовольчу – вирішує проблеми забезпечення населення якісними та безпечними продуктами харчування [15, с. 115]; соціальну – надає можливість створювати додаткові робочі місця, що зумовлено складністю вирощування органічної продукції, яка потребує обробки за допомогою праці людини. Розвиток органічного виробництва сільськогосподарської продукції передбачає можливість забезпечення стабільності розвитку аграрного сектору через раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, виправлення близької до критичної екологічної ситуації країни, а також зайняття конкурентних позицій на міжнародному ринку виробників такої продукції [5, с. 165]. У цьому і полягає особливість органічного виробництва сільськогосподарської продукції.

Прийняття постанови Ради (ЄС) № 834/2007

від 28 червня 2007 року вплинуло на організацію діяльності суб'єктів агробізнесу, що імпортували українську органічну продукцію. Так, детальні правила щодо процедури імпорту органічної продукції з третіх країн було викладено в Регламенті Комісії (ЄС) № 1235/2008 від 8 грудня 2008 року, в тому числі, що стосуються продукції, сертифікованої відповідно до еквівалентного стандарту. У цьому Регламенті наведено основні визначення, які слід приймати за основу при імпорті органічної продукції, а також передбачено, якими документами супроводжується даний процес та умови вільного обігу товарів, що імпортуються до країн ЄС [16, с. 9]. Зокрема, було встановлено: систему електронної сертифікації для імпорту органічних продуктів як модуль, інтегрований в електронну систему контролю торгівлі та експертизи (TRACES); порядок перевірки вантажу з органічною продукцією; спеціальні правила приймання продуктів з третіх країн. З 2015 р. Європейською Комісією було проголошено посилення додаткових заходів контролю імпорту органічних продуктів, що походять з України, які були продовжені й у 2018 році.

Законодавче регулювання відповідності якості продукції, що поширювалось і на органічну сільськогосподарську продукцію, було встановлено у 2001 році Законом України «Про підтвердження відповідності» [17], який втратив чинність на підставі Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» 2015 року. [18]. Останній нормативний акт чітко визначив, що дія технічних регламентів не поширюється на сертифікацію органічного виробництва та/або обігу органічної продукції, що стало позитивним кроком у розвитку органічного виробництва. У 2007 році були прийняті Національні стандарти України: ДСТУ ISO 22000:2007 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга», що відповідали міжнародному стандарту ISO 22000:2005 [19].

Крім прийняття системи якості харчових продуктів, в Україні з 2007 року обговорюється прийняття окремого нормативного акта щодо регулювання відносин органічного виробництва сільськогосподарської продукції. Після обговорення питань, винесених для дискусії, що точилася навколо різних аспектів правового регулювання органічного виробництва, у 2013 році приймається Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», який визначив виробництво органічної продукції (сировини) як виробничу діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключо-

часться застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (виращування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, з метою отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів [20]. Слід звернути увагу на той факт, що цей Закон було прийнято, так би мовити, із запізненням, оскільки реальне виращування органічної продукції в Україні починається з 2000 року, а той раніше. Наприклад, з початку дев'яностих років ХХ століття в Україні здійснює свою діяльність ПП «Агро-екологія», що розташоване на землях Шишацького та Зіньківського районів Полтавської області. Воно веде господарювання на площі 8 тис. га виключно за технологіями органічного землеробства [21]. Окрім того, Закон пов'язував виробництво органічної продукції із спеціальною діяльністю суб'єкта, яка передбачала використання правил та методів виробництва. Такий підхід був дещо звуженим, ніж той, що закладався у Постанові Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів. Разом із тим, незважаючи на певні прогалини та неузгодженості, цей Закон стає правовою базою для подальшого розвитку органічного виробництва в Україні.

Незважаючи на певний прорив у правовому регулюванні відносин органічного виробництва, його постійний розвиток потребує подальшого вдосконалення правової бази. Тому у 2018 році приймається Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Цей Закон розроблено і введено в дію з метою удосконалення засад правового регулювання органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, а також гармонізації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у зазначеній сфері [22]. Важливо, що в ньому законодавець закріплює визначення органічного виробництва як сертифіковану діяльність, пов'язану з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [22]. Аналізуючи закладений підхід до органічного виробництва, зазначимо, що це виробництво прив'язується перш за все до виробничого

ланцюга органічного виробництва. Крім того, у Законі розмежовується назване виробництво залежно від об'єкта (аквакультура, виноробство та ін.).

Поряд з правовим регулюванням органічного виробництва встановлюється система контролю за якістю продукції. Зокрема, у 2017 році набув чинності Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», згідно з визначенням якого державний контроль слід розуміти як діяльність компетентного органу, його територіальних органів, державних інспекторів, державних ветеринарних інспекторів, помічників державного ветеринарного інспектора та уповноважених осіб, що здійснюється з метою перевірки відповідності діяльності операторів ринку вимогам законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, а також усунення наслідків невідповідності та притягнення до відповідальності за порушення відповідних вимог [23].

Крім системи вимог, що встановлюються до органічного виробництва державним контролем за якістю продукції, законодавцем України у 2018 році приймається Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», який відіграв важливу роль у правовому регулюванні розглядуваного сектору аграрного виробництва, босаме його положенням визначено правові та організаційні засади надання споживачам інформації про харчові продукти з метою забезпечення високого рівня захисту здоров'я громадян і задоволення їхніх соціальних та економічних інтересів [24]. Закладений підхід до інформації про харчові продукти цілком надав можливість споживачам отримувати найбільш повну інформацію і продукти органічного походження.

Поступове створення системи правового регулювання відносин органічного виробництва стало можливим завдяки постійним науковим дослідженням дефініції органічного виробництва. Стосовно нього існують різні наукові позиції. Так, Н.Я. Кутаренко розглядає органічне сільськогосподарське виробництво як багатофункціональну систему аграрного виробництва та господарювання яка базується на низці обмежень щодо застосування хімічних добрив, пестицидів, ГМО, різних харчових добавок тощо, надаючи перевагу у впровадженні ресурсоощадливих технологій з метою забезпечення населення достатнім обсягом якісних, безпечних продуктів харчування при мінімально негативному впливі на довкілля із збереженням якості ґрунтів, біорізноманіття та екосистем для досягнення сталості в аграрному секторі, враховуючи потреби

майбутніх поколінь [4, с. 397]. Т.В. Курман вказує, що це виробництво передбачає поєднання захисту довкілля, економічного зростання й соціального розвитку як взаємозалежних і взаємодоповнюючих елементів стратегічного розвитку держави, що гарантуватиме населенню високу якість продовольства та важливого складника продовольчої безпеки [3, с. 270, 271]. На думку Р.А. Цилорик, виробництво органічної сільськогосподарської продукції є специфічною діяльністю, що спрямована на отримання органічної продукції [6, с. 31]. Вбачається, що найбільш точно окреслює суть органічного виробництва В.Ю. Уркевич. На його думку, органічне виробництво можна визначити як особливий спосіб (метод) ведення сільського господарства (виробництва сільськогосподарської продукції), що здійснюється на сертифікованих землях сільськогосподарського призначення та підлягає обов'язковій сертифікації, передбачає використання такої системи управління виробництвом, що враховує та покращує стан агроєкосистеми (включаючи біологічну розмаїтість, біологічні цикли і біологічну природу ґрунту), здійснює мінімальну обробку ґрунту й використовує енерго- та ресурсощадні технології, характеризується турботою про всі компоненти навколишнього середовища та відмовою від використання штучних добрив або синтетичних хімікатів й застосування генетично модифікованих організмів, метою якого є найповніше задоволення споживачів продукцією, виробленою із застосуванням природних речовин та механізмів [7, с. 26].

Системний аналіз найбільш симптоматичних підходів дослідників до питань органічного сільськогосподарського виробництва та чинних нормативних актів, дає підстави для висновку про те, що органічне виробництво може розглядатися в декількох аспектах, а саме як: 1) спеціальна система управління сільськогосподарським виробництвом; 2) спеціальні методи, технології сільськогосподарського виробництва; 3) система господарювання та виробництва органічної сільськогосподарської продукції; 4) органічний сільськогосподарський продукт; 5) продуктової ланцюг органічного виробництва. Обов'язковими ознаками органічного виробництва сільськогосподарської продукції є: 1) наявність продуктового ланцюга органічного виробництва; 2) сертифікація діяльності; 3) проведення маркування органічної продукції; 4) доступ споживачів до інформації про якість, безпеку, процес вирощування органічної продукції; 5) прозорість усіх стадій виробничого ланцюга як для державних контрольних органів, так і суспільства; 6) спрямування на отримання органічного продукту споживання; 6) забезпечення екологічної безпеки.

Правовий аспект дослідження органічного виробництва сільськогосподарської продукції безпосередньо пов'язаний із встановленням структурних елементів правовідносин, які виникають у цій сфері. Такий підхід створюватиме можливість виявити особливості суб'єкта, об'єкта органічного виробництва сільськогосподарської продукції, що, у свою чергу, підкреслить його відмінність від традиційного сільськогосподарського виробництва.

У правовідносинах органічного виробництва беруть участь різні за предметом діяльності суб'єкти. Так, виокремлюються суб'єкти, що безпосередньо виробляють продукцію; учасники, що забезпечують утримання матеріально-технічної бази виробництва; державні інспектори; посередники й інші. Отже, їх можна систематизувати, згрупувавши таким чином: 1) первинні суб'єкти (займаються виробництвом органічної продукції); 2) допоміжні суб'єкти (надають матеріально-технічну, логістичну послугу первинним суб'єктам; здійснюють діяльність у сфері сертифікації органічного виробництва та ін.). Особливість суб'єктного складу правовідносин із виробництва органічної продукції полягає в тому, що суб'єкт виробництва має статус не «виробника», а «оператора». При цьому необхідною умовою діяльності у сфері органічного виробництва є реєстрація оператора [25, с. 94]. Саме внесення до Реєстру операторів є одним із елементів отримання спеціальної правосуб'єктності осіб у сфері органічного виробництва. Крім суб'єктів-операторів, виокремлюються і суб'єкти сертифікації, які мають право на проведення сертифікації органічного виробництва. Такий підхід зумовлений тим, що правовідносини у сфері виробництва органічної продукції можуть поділятися на безпосередні правовідносини виробництва органічної продукції та організаційні відносини, серед яких, зокрема, можна виділити правовідносини сертифікації. Суб'єктом сертифікації виступає орган сертифікації – юридична особа, яка має право на проведення сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції і внесений до Реєстру органів сертифікації. Серед вітчизняних таких суб'єктів можна назвати ТОВ «Органік стандарт», Асоціацію «БІОЛан Україна», а серед зарубіжних, наприклад, Міжнародний інститут органічної сертифікації та етики (ICEA).

Об'єктом правовідносин у сфері виробництва органічної продукції може виступати як виробничий процес вирощування органічної продукції, так і безпосередньо органічна продукція. Вимоги до виробництва органічної продукції закріплені у ст. 14 Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та марку-

вання органічної продукції»[22]. Так, вони передбачають органічні методи у процесі вирощування, обробки, зберігання продукції, при цьому вони співвідносяться і з екологічними стандартами здійснення сільськогосподарської діяльності (вживання належних заходів для уникнення забруднення недозволенними речовинами). Забороняється використання будь-яких інновацій, біотехнологій щодо поліпшення гену рослин/тварин, методів щодо стимулювання їх росту тощо. Ці вимоги конкретизуються щодо окремих галузей органічного виробництва. Наведене вказує, що в правовому регулюванні правовідносин з органічного виробництва питому вагу мають імперативні приписи, які визначають правила виробництва та вимоги до органічної продукції.

Крім цього, об'єктом правовідносин виробництва органічної продукції також виступає безпосередньо сама органічна продукція, яка отримана в результаті органічного виробництва. Органічна продукція поділяється на різні види. Законом України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» виокремлюються органічні овочі та фрукти, органічне м'ясо, органічна аквакультура, органічне вино, органічні корма, органічні морські водорості, органічні гриби[22]. До органічної продукції може застосовуватися і принцип спрямованості органічного продукту. Зокрема, Законом України «Про дитяче харчування» визначено, що «харчовий продукт, призначений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, для спеціального дієтичного споживання, спеціально перероблений або розроблений для забезпечення задоволення дієтичних потреб дітей грудного та раннього віку (дитячі суміші початкові (стартові), дитячі суміші для подальшого годування, продукти прикорму, напої, вода бутильована для приготування дитячого харчування та/або пиття)» [26]. Окремо зазначимо, що не можна допускати дискримінації прав людини за належності її до певних поглядів, які можуть відбиватися і на харчуванні. Навпаки, це необхідно враховувати при задоволенні потреб споживачів у органічній продукції. Розглянуте вище дозволяє класифікувати органічну продукцію на: а) загальну органічну сільськогосподарську продукцію (вона може споживатися будь-яким суб'єктом); б) продукцію дитячого харчування (виготовлену на промисловій основі з високоякісної сировини, вирощеної у спеціальних сировинних зонах); в) продукцію для окремих споживачів (харчування за релігійною ознакою, спортсменів, вегетаріанців та ін.).

Залежно від співвідношення прав та обов'язків,

якими наділені суб'єкти правовідносин органічного виробництва, можна розрізнити відносини, побудовані за горизонталлю та вертикаллю. Зміст горизонтальних правовідносин органічної сільськогосподарської продукції передбачає взаємні права та обов'язки рівних суб'єктів Зокрема, такий зміст властивий операторам, що беруть участь у виробничому ланцюзі органічного виробництва. Вертикальні правовідносини у сфері виробництва органічної продукції виникають між уповноваженою особою та операторами. Так, розділом УПЗ Законом України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» передбачається державний контроль (нагляд) у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Наявність контролю/нагляду передбачає наявність зв'язків підпорядкування у змісті правовідносин. Організаційні, вертикальні правовідносини контролю також врегульовані Законом України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» [22].

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене, слід підкреслити, що правовідносини з виробництва органічної продукції є спеціальними аграрними правовідносинами. Особливість цих правовідносин полягає у такому: 1) для них властивий особливий суб'єктний склад, зокрема, у вигляді операторів, органів сертифікації органічної продукції, споживачів (які мають потребу отримати органічний продукт з різних життєвих обставин); 2) виробництво органічної продукції пов'язано із використанням спеціально призначених сільськогосподарських земель, органічних матеріалів для вирощування продукції, застосуванням органічних методів вирощування; 3) особливий вид сільськогосподарської продукції – органічний; 4) виробництво органічної продукції має більшу вартість порівняно з іншими видами аграрного виробництва. Особливість цих правовідносин має прояв і в кожному їх структурному елементі. Основним суб'єктом правовідносин з виробництва органічної продукції є оператор. Об'єкт має змішаний характер, а зміст відносин утворюється залежно від правових зв'язків, що виникають між суб'єктами.

Правове регулювання відносин з органічного виробництва сільськогосподарської продукції перебуває у стані природного формування. Воно розвивається як з урахуванням внутрішніх потреб, так і вимог, що ставляться до імпорту органічної продукції з України в країни ЄС. При встановленні правового регулювання органічного виробництва

необхідно враховувати його вплив на соціальну, економічну, екологічну сферу.

Список використаної літератури

1. Органічне виробництво в Україні. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/naryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini>
2. Organic Ukraine Business Hub. URL: <http://organicukraine.org.ua/events/organichub/>.
3. Курман Т.В. Сталый розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення. Харків: Юрайт. 2018. 376 с.
4. Кутаренко Н.Я. Проблема понятійно-змістового трактування сутності органічного агровиробництва. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 27. С. 391–397.
5. Самсонова Я.О. Державно-правове забезпечення механізмів стимулювання виробництва органічної продукції. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 164–175.
6. Циліорик Р.А. Земельно-правові засади органічного землеробства: монографія / за заг ред. М.В. Шульги. Харків: Юрайт. 2019. 172 с.
7. Уркевич В. Ю. Актуальні правові питання органічного виробництва в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право»*. 2013. Вип. 182. Ч. 2. С. 22–28.
8. Lockeretz W. Organic farming: an international history. CAB International. 2007. 282 p.
9. What is the Codex Alimentarius? URL: <http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/en/>.
10. Origins of the Codex Alimentarius. URL: <http://www.fao.org/3/w9114e/W9114e03.htm>.
11. Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/15sps_01_e.htm.
12. Генеральна угода з тарифів та торгівлі (ГАТТ 1947). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#top.
13. Постанова Ради (ЄС) № 834/2007 від 28 червня 2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів та скасування Постанови (ЄС) № 2092/91. URL: http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_UA.pdf.
14. Корнієнко Г.С. Економіко-правові аспекти ведення агробізнесу у сфері органічного сільськогосподарського виробництва // Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення / за заг. ред. проф. М.В. Шульги. Харків: Юрайт. 2020. С. 12–25.
15. Корнієнко Г.С. Удосконалення організаційно-правового забезпечення виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні. *Правові засади ведення органічного землеробства: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (29–30 верес. 2017 р.)*. Харків, 2017. С. 115–118.
16. Практичний довідник органічного експортера до ЄС Випуск 2 (оновлений) Київ, Берлін 2019. 56 с.
17. Про підтвердження відповідності: Закон України від 17 травня 2001 р. N 2406-ІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2406-14#Text>.
18. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 р. № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-9?find=1&text=%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%87#Text>.
19. Національні стандарти України: ДСТУ ISO 22000:2007 “Системи управління безпеністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга”. URL: https://test1.haccp.center/assets/files/DSTU_ISO_22000-2007.pdf.
20. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 3 вересня 2013 р. № 425-VII RL. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.
21. Підприємство Агроєкологія. URL: <http://www.agroecology.in.ua/company>.
22. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10 липня 2018 р. № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#n2>.
23. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров’я та благополуччя тварин: Закон України 18 травня 2017 р. № 2042-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#top>.
24. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України 6 грудня 2018 р. № 2639-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#top>.
25. Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: монографія / за заг. ред. проф. М.В. Шульги. Харків: Юрайт. 2020. 308 с.
26. Про дитяче харчування: Закон України 14 вересня 2006 р. № 142-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-16#Text>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

КОРНИЄНКО Ганна Сергіївна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ORCID 0000-0002-7062-1027,

gannakor@ukr.net

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KORNIENKO Ganna Serhiivna,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Land and Agrarian Law of Yaroslav Mudryi National Law

University;

ORCID 0000-0002-7062-1027,

gannakor@ukr.net